

A Ferenc József-egyetem — amelynek alapító királyi oklevelében (1872: 19. tc.) expressis verbis olvasható, hogy „Kolozsvárott a tanszabadság elvének alapján, magyar királyi tudományegyetem állítatik fel“ — szintén ezen az alapon épül és működik: elsősorban jelenti ennek a megvédelmezett autonómiának élő létezését . . .

Klebelsberg Kunó gróf nem tiltakozhatik az ellen, ha könyvének sorraiból az ő portréját is kiolvashatónak véljük. Az a „hivatott“ állami férfi, akinek ideálját a könyv 33. és 193. lapjain jellemzi: elsősorban öreá magára illik. Ő az a tudományos elnök, aki nem szobozza a márványba-merevülő hivatalos nagyképűséget, ő az a publicista, aki tudatosan követi eszményképét, a *reformkort*, amelynek „majdnem valamennyi vezető politikusa tollforgató ember volt, kezdve a nagyon konzervatív Dessewffyn, Széchenyint át Kossuthig“. Újító épen azért, mert konzervatív, azaz követi a magyarság legszentebb hagyományát, a Szent Istvánok és Széchenyiek küzdelmes példáját. Nemzeti értékeinket mindig azok konzerváltak legigazabban, akik hozzá tudták kapcsolni a múlt lényegét a folyton megújuló jelenhez. Egy nagyon modern költő szavait idézhetnők erre a haladó magyarságra:

Nem ős, — új szellemre van nálad ma szükség!

Új szellemre, melyet a sírban is áldott

Legnagyobb magyarnak lángelméje álmodt,

Napnyugatra nézve szent irigykedéssel . . .

Ez a nagyon modern költő nem más, mint a konzervatív Kozma Andor.  
(Szeged.)

Pettykó János.

## A SZEGEDI SAJTÓ KIS TÜKRE.

Az utóbbi időben általános jelszavá vált az irodalom decentralizációja s ennek érdekében megindult a küzdelem az ország kisebb-nagyobb városai között, hogy Budapest mindent magába olvasztó önkényével szemben a vidék jellegzetes s néha egyedüli értékei is hozzájárulhassanak az új magyarság lelki vázának fölépítéséhez. Az elfővárosiasodott közvélemény, mely szívesen intézte el a vidék életerős megmozdulását egy-egy főnmhézázó, becsmérő nyilatkozattal, nehezen hódolt be e törekvés előtt s minden fiatal akarást, mely nem tudott nagyvárosi-módra mechanizálódni, együgyűségre, szűk látókörre utaló „falusi“ jelszóval bélyegzett meg, hogy féltve védett abszolutizmusán valahogyan csorba ne essék. Ma már azonban tudjuk, hogy ez az elzárkózás s szakadatlan beolvasztási kísérlet hiábavaló volt, mert a vidék kulturája nem föltétlen függvénye a fővárosnak s hogy egy kisváros nemcsak külön közigazgatási szervezetet, hanem külön szint és külön tradíciókból táplálkozó speciális szellemet jelent. Aki figyelemmel kísérte az irodalmi áramlatokat, föltétlenül ráeszmélt arra a szinte kizárólagos hatásra, melyet a *genius loci* sugall s egyben az sem kerülhetette el figyelmét, hogy írónk legtöbb esetben éppen a vidék erőinek s lelki tartalmának felhasználásával gazdagították a nemzeti nyelvet s ezzel párhuzamosan a nemzet irodalmát.

Szeged elég későn eszmélt önállóságára s a küzdelemben sem tanúsított túlságos buzgóságot, hiszen csak az idén alakult meg az *Alföldkutatók Egyesülete*.

mely már öntudatosan tűzte ki céljául Szeged specialitásainak földerítését és kifejlesztését. Ugyanez a megfontolás készítette a *Széphalom-kört* is arra, hogy megindítsa a *Széphalom* c. folyóiratot, mely tudományos célján és egyetemes jelentőségén kívül, a szétszakadt új magyar irodalom egységesítését írta lobogójára. Általában leszögezhetjük, bármennyire nehezünkre esik is, hogy Szeged város az utóbbi időkig igen részvétlenül foglalkozott a saját ügyeivel s ennek következménye volt az is, hogy számtalan életerősnek ígérkező orgánus elsorvadt az Alföldre különben is jellemző közömbösség miatt. A legvakmerőbb vállalkozó tervei is dugába dőltek, mert a várost tökéletesen kielégítette a főváros készlete, a saját öntudatosítására pedig semmit sem áldozott. Itt nem prosperálhattak „befutottak” és még kevésbé a fiatalok; mintha a város mentalitásából tényleg hiányzott volna valami nagylelkűség, mely utat enged a fémjelzett értéknek, épp úgy, mint a merész próbálkozásnak.

A *Széphalom*n kívül ma nincs irodalmi folyóirat Szegeden s ha eltekintünk a *Homokórától*, mely Magyar László szerkesztésében csak az imént indult útra, mint színházi, társadalmi és szépirodalmi hetilap, a szegedi író, a szegedi költő alig talál saját városában olyan ujságot, mely alkalmas irodalmi termékek befogadására. Ez nagy baj s ha elgondoljuk, hogy a napilapok a legkülönbözőbb politikai irányokhoz igazodnak s hogy ez a harcös elkülönülés természetszerűleg szűkíti meg irodalmi munkák közölhetőségét s egyes írók érvényesülési lehetőségét, tudni fogjuk, hogy a szegedi művész kénytelen előbb-utóbb cserben hagyni eredeti szándékát s vagy átpártol a fővároshoz, még pedig testestül-lelkestül, vagy pedig élete végéig „juhászgyuláskodik”.

A napilapok közül első hely illeti a *Délmagyarországot*, mely Pásztor József szerkesztésében jelenik meg s több mint három esztendő s múlta néz vissza. A *Délmagyarország* egyesíti hasábjain a legkiválóbb szegedi írókat és publicistákat, akik közül a következő neveket említhetjük meg: Móra Ferenc, Juhász Gyula, Dettre János, Vér György, Magyar László és Szabó László.

Nem érdemtelen a *Délmagyarország* kiadási vállalkozása sem. Szabó László *Emlékezései*, Juhász *Testamentuma*, Tömörkény *Célszerűségei*-je, Tonelli *Emberi problémái* s az *Emberi miniatűrök*, Móra *Dirbál királyfi*-ja, Cibula Antal *Nagy diktátor*-a s számos fordítás jelent meg a *Délmagyarország* kiadásában. Legújabbán Szabó Lászlónak *Szeged halála és föltámadása* c. műve van sajtó alatt, mely a szegedi árvíz első hiteles története. (Mellesleg jegyezzük meg, hogy a *Délmagyarországot* a *Szeged* előzte meg Vermes Ernő szerkesztésében, azonban rövid két évi szereplés után betiltottak.)

A *Szegedi Napló* 1925 szeptemberében indult útra konzervatív nemzeti programmal, gróf Tisza István szellemében. Előbb Lakatos Sándor, később Sz. Szigethy Vilmos szerkesztette. 1927 június 1. óta Tölgyes Gyula a lap felelősszerkesztője. A *Szegedi Napló* Bethlen kormányát támogatja s a *Délmagyarország* után a legnagyobb példányszámnak örvend. Nem tévesztendő össze a mai *Szegedi Napló* a régi *Szegedi Naplóval*, melynek tulajdonosa Engel Vilmos, szerkesztője Móra Ferenc volt s amely hat esztendővel ezelőtt szűnt meg.

A *Szegedi Új Nemzedék* irodalompolitikája a budapesti Új Nemzedék nyomdokain halad. Szerkesztője Dobay Gyula. A vállalat hetilapja *Szegedi Hírlap* néven jelenik meg Puskás Jenő szerkesztésében.

Legnagyobb példányszámban jelenik meg a *Szegedi Friss Ujság* c. napilap.

amely kulturális programját főként a tanyákon és az egyszerű nép körében igyekszik megvalósítani. Szerkesztője W e n n e r Sándor.

A hetilapok között első helyen áll a *Szegedi Szemle*, amely politikától mentes, „városfejlesztési“ közlöny; több mint egy félszáz éve buzgólkodik programjának megvalósításában és belletrisztikai tevékenységet is fejt ki. Felelősszerkesztője Gerő Dezső, aki pár évvel ezelőtt a külügyminisztérium sajtóosztályának ösztöndíjával Kairóba utazott s ott a *Nil und Palestina* c. német újságnak lett a főszerkesztője. Jelenleg *Egyiptom* c. könyve van sajtó alatt, melyből egyes szemelvények a *Szegedi Szemlében* már megjelentek. Az ő kiadásában sajtó alatt áll Cs. Sebestyén Károly *Szegedi uccák* c. kulturhistóriai tanulmánya, Lugosi Döme: *Adattár* c. színészettörténeti munkája és Gál Ferenc *Főiskolai törekvések Szegeden 1790—1927-ig* c. műve. Hetilapnak számít a *Hétfői Rendkívüli Ujság* is, mely 1919-ben, a francia megszállás alatt indult meg, Vermes Ernő szerkesztésében. Ma Ligeti Jenő és Wittig Rezső a lap irányítói.

Teljesség kedvéért fölemlítjük még Úr György *Színház* és Opré János *Kritika* c. színházi újságjait, ezek azonban alig ütnek meg az ilyen természetű lapok amúgy sem magas színvonalát. A *Katholikus Tudósító* és a *Református Egyházi Értesítő* Szeged vallásos közönségének nélkülözhetetlen orgánumai.

Tudományos publikációk terén legtöbbet az Egyetemnek köszönhet Szeged. Ebbe a körbe tartoznak a disszertációk sorozatai: *Értekezések a F.-J.-egyetem Paedagogiai Intézetéből*, *Értekezések a F.-J.-egyetem Filozófiai Intézetéből*, *Études Françaises*, *Értekezések a F.-J.-egyetem Magyar Irodalmi Intézetéből*, *Kolozsvár-Szegedi Értekezések a Magyar Művelődéstörténet köréből*. Az *Acta* publikációi mellett Szegeden jelennek meg a *Föld és Ember*, a *Folia Cryptogamica* és az archaeologiai *Dolgozatok* című — részben idegen nyelvű — folyóiratok, a *Szegedi Tudományos Könyvtár* és a Bibó István alapította *Nyelvünk és Népünk*.

Kétségtelen dolog, hogy Szeged városa az utóbbi esztendőök alatt nagyarányú fejlődésen ment keresztül s ha figyelembe vesszük, hogy ennek a föllendülésnek éppen a sokat támadott Egyetem volt egyik előmozdítója, bizvást remélhetjük, hogy az ország második városa előbb-utóbb ténylegesen is a tudományok és művészetek második gócpontjává serdül. Ha nehezen is indul, ha lassan is mozdul az önkifejlesztése e komoly munkája, remélhető mégis, hogy Szeged beleszólást nyer a sokat hangoztatott kulturfőlény magyar irodalmába.

(Szeged.)

Berczeli Anzelm Károly.

## SZEGEDI ALFÖLDKUTATÓ BIZOTTSÁG.

Erdély egyeteme, a Ferencz József-Tudományegyetem, kapcsolatban a gróf Mike Imre által megteremtett Erdélyi Múzeum Egyesülettel, Kolozsvárt csaknem félszázadon át dolgozott Erdély történelmi emlékeinek összegyűjtésén, természeti kincseinek a feltárásán, gyűjtötte az adatokat Erdély földjének leírásához s azokat feldolgozta.

A szegedi új otthonban az egyetem tanári testületének figyelme az elhelyezkedés után mind fokozottabban az új környezet, az eddig annyira elhanyagolt Alföld felé fordult. Mind határozottabban jelentkezett az a törekvés, hogy az Alföld déli részének a tudomány mai fegyvereivel való feltárása az egyetem részéről meginduljon. Azonban az ország